
LILLEMOR LINDBERG:

MYT OCH VERKLIGHET

I Sverige är det i praktiken förbjudet att ifrågasätta vissa förhållanden. Gör man det anses man hysa de mest bisarra åsikter och en mängd debattörer kastar sig över den som vågar ifrågasätta den etablerade sanningen.

En sådan tabubelagd fråga är jämställdheten.

Avigsidor

Har allt arbete och alla politiska beslut som syftat till ökad jämställdhet verkligen gett positiva resultat? Eller finns det avigsidor med att av ideologiska skäl tvinga alla kvinnor att bli jämställda efter en och samma modell? Nationalekonomen Anita Lignell Du Rietz har - inom ramen för City universitets forskningsprogram *Den svenska socialstaten* - granskat den svenska jämställdheten. Boken *Myten om jämställdhet i välfärdsstaten* innehåller många intressanta citat av bl a Aleksandra Kolbontaj och Alva Myrdal, som visar på den starkt vänsterorienterade ideologi med rötter i det sovjetiska samhället, som inspirerat många av jämställdhetsreformerna.

Myten om jämställdhet i välfärdsstaten. Anita Lignell Du Rietz. City University Press 1994.

Socialistisk jämställdhet

Jämställdhetsarbetet blev ett redskap för politikernas socialistiska ambitioner med samhällets omvandling. Om man anser kvinnor vara jämställda i den mån de uppnått de socialistiska målen politiskt aktivitet, kollektivisering av stora delar av tjänstesektorn samt ökad kvinnlig förvärvsfrekvens så har de svenska kvinnorna blivit jämställda.

Kvinnornas förvärvsintensitet ökade från cirka 33 procent på 30- och 40-talen till över 81 procent år 1990. Frånvaron är dock mycket hög och endast 63 procent av kvinnorna är i genomsnitt i arbete under året. Svenskorna deltidsarbetar också i större utsträckning än kvinnor i andra länder. 57 procent av alla yrkesverksamma kvinnor återfinnes i den offentliga sektorn. Koncentrationen till denna sektor är unik för Sverige. I det övriga Europa arbetar många fler kvinnor i den privata sektorn.

Fällan slagit igen

Högt skattetryck och stor offentlig sektor har i Sverige setts som nödvändiga villkor för jämställdhet. Genom att kvinnorna blivit beroende av den offentliga sektorn - både som anställda och som konsumenter av dess tjänster - har kvinnofällan sla-

git igen. Privata alternativ till den offentliga sektorns tjänster har ju motarbetats under decennier och det är först under de senaste åren som kvinnor i dessa yrken kunnat få en annan arbetsgivare.

Låg andel

Anita Lignell Du Rietz refererar till många olika undersökningar om mäns och kvinnors levnadsförhållanden och villkor. En intressant uppgift är att andelen kvinnor med högre utbildning är låg i Sverige. Även svenska män ligger i utbildningshänseende under OECD-genomsnittet.

En förklaring torde vara att den begränsade lönespridningen gör att avkastningen på utbildningen blir relativt låg. Den högskoleutbildade svenskans lön ligger t ex endast ungefär en tredjedel över sekreterarlönen. I Frankrike ligger den 124 procent över och i Storbritannien 112 procent över sekreterarlönen. Kvinnorna har saknat incitament att söka sig till manliga yrken och stannat i traditionella kvinnoyrken och därmed i den offentliga sektorn.

Tabubelagd fråga

De höga marginalskatterna har gjort det omöjligt för en familj att leva på en lön. Att anställa någon för att utföra något av hemarbetet när båda makarna yrkesarbetar är också så gott som omöjligt för normala inkomsttagare. Den sk pigdebatten visar hur tabubelagd även denna fråga är i dagens Sverige.

Då männen enligt alla undersökningar

inte tagit över någon större del av hemarbetet återstår för de jämställda svenskorna endast att dubbelarbeta och sköta såväl yrkesarbete som hemarbete.

Varför skall den svenska kvinnan som den enda i världen behöva dubbelarbeta mer än 60 timmar i veckan men endast få betalt för 27 timmar? Mannen får betalt för sina 41 timmar per vecka men det svenska skattesystemet gör att båda makarna tvingas yrkesarbeta även när barnen är små.

Anita Lignell Du Rietz visar hur kvinnors halvtidsarbete inte nämnvärt har förbättrat familjeinkomsten efter 1976. Familjer med hemmafruar har däremot fått en kraftig försämring av sin inkomstsituation.

Försummad familj

Att ökat förvärvsarbete inte leder till ökad privat köpkraft och knappast heller till någon egentlig total produktionsökning (i BNP) är unikt och har bara sin motsvarighet i det ekonomiska systemet i de forna öststaterna och Sovjetunionen. Jämställdheten har tenderat att i första hand avse individuellt självförverkligande och personlig självständighet. Det gäller både barnens förhållande till föräldrarna och kvinnans förhållande till mannen och barnen.

Familjen som institution har fått stå tillbaka för politiska mål som jämställdhet och förändrade könsroller.

Har denna utveckling - som styrs av politiska beslut och inte minst av det höga skattetrycket - verkligen motsvarat

vad de svenska kvinnorna önskar om de själva får bestämma?

Anita Lignell Du Rietz refererar en SIFO-undersökning för drygt två år sedan som tydligt visar på helt andra önskemål och lösningar. Hela 53 procent av kvinnorna föredrog att yrkesarbeta fram till barnens födelse, vara hemmafruar när barnen är små och börja yrkesarbeta igen vid lämplig tidpunkt med hänsyn till barn och familj. Det paradoxala är att denna modell som förspråkades i Sverige på 50-talet och som tillämpas i många andra länder, tillåter kvinnor att yrkesarbeta med sikte på karriär när barnen blivit större. Undersökningar, som refereras i boken, visar nämligen att de svenska kvinnorna i mycket mindre utsträckning än sina medsystrar i motsvarande länder siktar på karriär i sitt yrkesarbete. Att det torde bero på svårigheter för småbarnsmödrar att klara av dubbelarbete är ganska självklart.

CARL JOHAN LJUNGBERG:

”TYSKLANDS GUNNAR STRÄNG” OM ÅTERFÖRENINGEN

Mina lärare och idoler hade alla Weimarrepublikens politiska färor, särskilt minnena av dess fatala inflationsbomb under huden. Så skriver

Der schwierige Weg in die offene Gesellschaft: Kritische Anmerkungen zur deutschen Vereinigung. Karl Schiller. Siedler 1994, 206 s.

Skenbar jämställdhet

För att nå riktig jämställdhet duger det inte med en genomreglerad politiskt styrd lösning för samtliga kvinnor. Anita Lignell Du Rietz' slutsats är att den svenska kvinnan blivit oberoende av männen men i stället styrs av politiska beslut från vaggan till graven utan möjlighet att välja det sätt att leva som hon själv önskar.

Nej, för det krävs ökad valfrihet för de enskilda och jämställda villkor.

Det visar Anita Lignell Du Rietz med sin bok. Den innehåller många intressanta uppgifter, analyser, referat av vetenskapliga undersökningar och inte minst citat ur många skrifter. Den är väl värd att läsas - både av kvinnor och män - och ger mycket att reflektera över.

förre tyske finansministern Karl Schiller.

Och Weimar skapade inte bara Hitler. Det gav med sin löneexplosion och vad Thomas Mann kallade "inflationens häxsabbat" också en dyrköpt statsfinansiell läxa att nyttja när Tyskland efter 1945 skulle resas upp på nytt. Förtänksam och kräset mejslades då *das Wirtschaftswunder* fram. Mer än på politisk ingenjörskonst